PON UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI

FUNDACJA LEPSZA POLSKA

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Zadanie publiczne „Regionalna pozycja Polski
w czasach globalnych napięć i rywalizacji
- wyzwania dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego"
finansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP
w konkursie „Dyplomacja Publiczna 2022"

OBWE.PL

OD VANCOUVER DO WŁADYWOSTOKU

LABORATORIUM DYPLOMACJI WIELOSTRONNEJ

KARTA INTERESARIUSZA

POZARZĄDOWE ORGANIZACJE REPREZENTUJĄCE SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

AUTORZY GRY: AGNIESZKA NITSZKE I MICHAŁ DULAK
OPRACOWANIE GRAFICZNE: DHALIA.PL

KONTEKST

Do OBWE należy 57 państw o zróżnicowanych ustrojach i systemach politycznych oraz tradycjach w podejściu do ochrony praw podstawowych. Ochrona praw człowieka, w tym kluczowy aspekt z perspektywy bezpieczeństwa międzynarodowego, czyli ochrona mniejszości, w tym narodowych czy etnicznych, jest regulowana za pomocą specjalnych mechanizmów w ramach OBWE, a mimo to dochodziło i nadal dochodzi do nadużyć w tym zakresie.

Mechanizm wiedeński został ustanowiony podczas konferencji przeglądowej w Wiedniu w 1989 r. i dotyczył wymiaru ludzkiego współpracy w ramach Konferencji. Zakładał czteroetapową procedurę, w której na początku państwa wymieniają informacje dotyczące wymiaru ludzkiego i odpowiadają na wnioski o udzielenie informacji składane przez inne państwa. W drugim etapie istnieje możliwość organizowania spotkań dwustronnych na wniosek zainteresowanych państw w celu zbadania i rozwiązania konkretnych przypadków odnoszących się do wymiaru ludzkiego. W trzecim etapie następuje powiadomienie wszystkich państw uczestniczących o procedowanych przypadkach w wymiarze ludzkim. W ostatnim etapie ma miejsce omawianie przypadków na forach OBWE.

Mechanizm moskiewski zakłada pięć możliwych wariantów.
W pierwszym zainteresowane państwo dobrowolnie wnioskuje o ustanowienie misji złożonych z maksymalnie trzech ekspertów, którzy na jego terytorium przeprowadzają inspekcję. Następnie misja w terminie do trzech tygodni przedstawia wnioski, a zainteresowane państwo w terminie dwóch kolejnych tygodni powinno zakomunikować, jakie środki podjęło lub zamierza podjąć w związku z badaną sytuacją. Kolejny wariant zakłada, że jedno państwo może zawnioskować o ustanowienie misji w innym państwie. Jeśli drugie państwo wyrazi zgodę, wówczas misja działa jak w wariancie pierwszym.

Najbardziej problematyczne są kolejne warianty: trzeci i czwarty.
Wariant trzeci jest uruchamiany w sytuacji, gdy państwo, co do którego istnieje podejrzenie naruszania przez nie praw człowieka, nie wyraża zgody na ustanowienie misji. Wówczas możliwe jest ustanowienie misji sprawozdawców, która może być powołana przy wsparciu minimum sześciu państw (oprócz państwa wzywającego), a do jej ustanowienia nie jest wymagana zgoda państwa wzywanego. Zadaniem sprawozdawców jest zbadanie obiektywnych okoliczności i przedstawienie wniosków zainteresowanym stronom. Z kolei w wariancie czwartym, jeżeli państwo uzna, że w innym państwie ma miejsce „szczególnie poważne zagrożenie", wtedy na wniosek poparty przez dziewięć innych państw możliwe jest powołanie misji sprawozdawców. Ostatni, piąty, wariant przewiduje możliwość podjęcia decyzji o ustanowieniu misji ekspertów lub sprawozdawców przez Stałą Radę. Zdarzały się także przypadki obstrukcji, jak np. w 1993 r., gdy specjalna misja sprawozdawców, która miała się zająć zbadaniem sytuacji w Czarnogórze i Serbii nie otrzymała wiz wjazdowych do Serbii.

CEL

Przegląd mechanizmów i ich uproszczenie, zmiany w systemie podejmowania decyzji o ich uruchomieniu, rozważenie wprowadzenia sankcji na państwa za brak współpracy w zakresie realizacji mechanizmów.